

Ludwik Zabielski

Rewolucyjne tradycje Zamojszczyzny

Rocznik Lubelski 19, 204-205

1976

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wykazali w nich naukowcy francuscy, którzy w ostatnich czasach podjęli szerokie badania nad szlachtą, dawniej bardzo słabo uprawiane.

Wszyscy uczestnicy podkreślali znaczne korzyści naukowe tego spotkania, wyrażali nadzieję opublikowania drukiem materiałów z kolokwium, jak również kontynuowania podobnych spotkań w przyszłości. Podnosząc sporo ważnych zagadnień związanych z rozwojem stanu szlacheckiego w obu krajach w XVI—XVIII w., kolokwium wniosło szereg nowych elementów do prowadzonych dotychczas badań.

Małgorzata Willaume

REWOLUCYJNE TRADYCJE ZAMOJSZCZYZNY

Wojewódzki Ośrodek Kształcenia Ideologicznego Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Zamościu zorganizował w dniu 31 stycznia 1976 roku sesję popularnonaukową poświęconą rewolucyjnym tradycjom ruchu robotniczego na Zamojszczyźnie. Otwarcia sesji dokonał I sekretarz KW PZPR w Zamościu — Ludwik Maźnicki, a podstawowe referaty wygłosili pracownicy naukowcy Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie (prof. dr Irena Koberdowa), Międzuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych w Lublinie (dr Edward Olszewski) oraz Instytutu Historii UMCS w Lublinie (dr Emil Horoch i mgr Ludwik Zabielski).

Referat prof. dr I. Koberdowej pt. *Powstanie rewolucyjnego ruchu robotniczego w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX wieku* wprowadził uczestników sesji w problematykę ogólną formowania się klasy robotniczej i ruchu robotniczego. Szczególnie dużo uwagi poświęciła Autorka czynnikom, które miały poważny wpływ na oblicze polskiego ruchu robotniczego w pierwszym etapie jego rozwoju. Profesor Koberdowa wskazała w swoim wystąpieniu na ściśle związane polskie rewolucyjne demokratów z I Międzynarodówką i twórcami socjalizmu naukowego — K. Marksem i F. Engelsem — oraz uwypukliła rolę tych powiązań w kształtowaniu się pierwszego pokolenia polskich marksistów. Szczególne miejsce w tym procesie zajmuje utworzona w 1882 r. Międzynarodowa Socjalno-Rewolucyjna Partia „Proletariat”, będąca swoistym dowodem osiągnięcia przez proletariat Królestwa Polskiego świadomości własnej odrębności klasowej.

Trzy następne referaty przedstawiły zasadnicze etapy formowania się i rozwoju ruchu rewolucyjnego w regionie zamojskim poczynając od drugiej połowy XIX w. po 1948 r. W pierwszym z nich pt. *Ruch robotniczy w województwie zamojskim przed odzyskaniem niepodległości (do 1918 r.)* — mgr L. Zabielski podjął próbę naszkicowania warunków ekonomicznego i społecznego rozwoju regionu zamojskiego w drugiej połowie XIX i na początku XX w. oraz ukazania na tym tle formowania się klasy robotniczej. W wystąpieniu tym zwrócono uwagę na specyfikę przebiegu tego procesu, wynikającą z lokalnych warunków — silnej koncentracji wielkiej własności ziemskiej i słabości ośrodków miejskich. Zakłady przemysłowe, które powstały na tym terenie w tym okresie związane były ściśle z własnością cbszarniczą, co również nie pozostawało bez wpływu na strukturę i świadomość zatrudnianych w nich robotników. Szczególnie ważną rolę w zakresie uświadomienia sobie przez klasę robotniczą swoich odrębności klasowych odegrała agitacja partii proletariackich, a głównie wydarzenia rewolucyjne lat 1905—1907. Od tego czasu

w zasadzie można tu mówić o zorganizowanej działalności rewolucyjnego ruchu robotniczego, która doprowadziła do powstania na Zamojszczyźnie jednego z aktywniejszych ośrodków rewolucyjnych.

Następnie dr E. Horoch w referacie pt. *Ruch robotniczy w województwie zamojskim w latach 1918—1939* omówił kolejny etap walki proletariatu Zamojszczyzny. Walka ta toczyła się już w nowych warunkach politycznych, które określały strategię i taktykę działania sił rewolucyjnych. Pierwszy okres tej walki to lata 1918—1921, kiedy to doszło do konfrontacji stanowisk sił rewolucyjnych i burżuazyjno-obszarniczych wobec charakteru przyszłego państwa. Proletariat zamojski odegrał w tych wydarzeniach poważną rolę. Dzięki wcześniejszej aktywności organizacyjnej doszło tu do zbrojnego powstania w 1918 r. Jednak ze względu na izolację od innych ośrodków rewolucyjnych powstanie to upadło. W późniejszym okresie w regionie tym aktywnie działały komórki KPP, KPZU, KZMP i MOPR. Zgodnie z ogólnym programem Partii zamojscy komuniści rozszerzają swą działalność na teren wiejski. Jednym z najbardziej widocznych przejawów działalności komunistów był ich udział w kampaniach wyborczych do sejmu i senatu. Nie zabrakło ich także w innej wielkiej akcji politycznej okresu międzywojennego — formowaniu jednolitego frontu antyfaszystowskiego i frontu ludowego. Właśnie te akcje przygotowały warunki do dalszej walki mas pracujących o Polskę Ludową w nowych warunkach organizacyjnych i politycznych.

Przedmiotem wystąpienia dr E. Olszewskiego był *Rewolucyjny ruch robotniczy w województwie zamojskim w okresie okupacji i pierwszych latach Polski Ludowej (1939—1948)*. W pierwszej części wystąpienia Autor przedstawił zaczątki konspiracyjnej działalności zamojskich komunistów, datujące się na początek 1940 r., i aktywizację tej działalności po roku 1941. Następnie omówiony został zbrojny ruch oporu kierowany przez Polską Partię Robotniczą oraz wpływ działalności PPR i GL-AL na radykalizację miejscowego społeczeństwa. Realizowana przez Partię polityka frontu ludowego i demokratycznego doprowadziła do zbliżenia i współdziałania z częścią ludowców. Dało to możliwości utworzenia konspiracyjnych organów władzy — rad narodowych. Druga część wystąpienia dr E. Olszewskiego poświęcona była przejmowaniu władzy przez siły demokratyczne skupione wokół KRN i PKWN. Na tle analizy nowych zadań przedstawiono również rozwój organizacyjny PPR. Siła Partii zdecydowała, że na terenie tym pomyślnie przeprowadzona została reforma rolna oraz dwie inne wielkie akcje polityczne — referendum ludowe i wybory do Sejmu Ustawodawczego. W toku tej walki doszło do zbliżenia wszystkich sił demokratycznych, głównie zaś do zacieśnienia współdziałania między PPR i PPS, w wyniku czego zaistniały warunki do zjednoczenia ruchu robotniczego. Problematyka pierwszych lat Polski Ludowej uzupełniona została wystąpieniem mgr. Janusza Wojnowicza pt. *Ruch młodzieżowy na Zamojszczyźnie w pierwszych latach Polski Ludowej*.

Ludwik Zabielski